

SOS BĒRNU
CIEMATI
LATVIJA

Priekšlikumi specializēto audžuģimeņu attīstībai

Ilze Paleja

Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācijas direktore
Latvijas Pašvaldību savienība, 05.06.2017.

➤ Priekšlikumu pamatojums

➤ Priekšlikumi:

1. Audžuģimeņu specializāciju izveide un finansējums
 2. Uzlabojumi ilgtermiņa (esošajām) audžuģimenēm
 3. Atbalsta sistēmas pilnveide – audžuģimeņu aģentūru izveide
 4. Audžuģimeņu sagatavošanas un tālākizglītības sistēmas pilnveide
- SOS Bērnu ciematu plāni un redzējums priekšlikumu ieviešanā

- Starptautiskie un nacionālie uzstādījumi:
 - ✓ nodrošināt ģimenisku vidi bērniem, kuri šķirti no vecākiem;
 - ✓ samazināt bērnu skaitu, kuri nonāk institūcijās;
 - ✓ nepietiekams audžuģimeņu skaits un neviendabīga aprūpes kvalitāte, atšķirības finansējumā pašvaldībās;
 - ✓ vienošanās ar Labklājības ministriju - sagatavot priekšlikumus specializēto audžuģimeņu ieviešanai.
- Procesā iesaistītās puses:

audžuģimenes, sociālie dienesti, bāriņtiesas, VBTAI, Labklājības ministrija, nevalstiskās organizācijas, Latvijas Nodokļu konsultantu asociācija, zvērinātu advokātu birojs «TGS Baltic», ārvalstu pieredzes vizītes Čehijā, Somijā un Lietuvā, ārvalstu eksperta seminārs Latvijā

- Sākotnējais pasūtījums – sagatavot piedāvājumu specializēto audžuģimeņu ieviešanai valstī
- Darba gaitā - secinājumi:
 - prioritāri jāuzlabo pamatlietas – atlīdzība un sociālās garantijas, atlase, sagatavošana, tālākapmācība un atbalsts esošajām a/ģ
 - prioritāri jāievieš 2 specializācijas - īstermiņa krīzes a/ģ un īstermiņa mazuļu a/ģ
- Priekšlikumi skar arī nepieciešamību uzlabot a/ģ pakalpojuma kvalitāti un sistēmiskus risinājumus visā ārpusģimenes aprūpes sistēmā

Bērniem, kuri zaudējuši aprūpi līdz brīdim, kad tiek atrasts ilgtermiņa aprūpes risinājums

(aktīvs darbs, lai ģimeni atkalapvienotu vai nodotu aprūpē aizbildnībā, adopcijā vai ilgtermiņa a/ģ)

- bērni var tikt ievietoti ar ļoti īsu paziņošanas laiku
- aizvietotu bērnu ievietošanu krīzes centros un daļēji bērnu namos
- bērnu uzturēšanās - no dažām dienām līdz max 12 mēnešiem

Nosacījumi:

- pēc pamatapmācības - specializēta papildu apmācība pirms šī statusa iegūšanas
- vismaz vienam no vecākiem šī ir pilna laika nodarbošanās
- a/ģ pašu bērni nav jaunāki par 8 gadiem, kopā max 3 audžubērni
- motivējoša atlīdzība, sociālās garantijas, darba stāžs, apmaksāts atpūtas laiks 25h mēnesī (aizvieto aukle) un a/ģ Aģentūras atbalsts

1. Īstermiņa krīzes audžuģimenes

- nepārtraukta pieejamība (24/7) un gatavība uzņemt bērnus;
- no aprūpētāja viedokļa vissarežģītākā un grūtākā (salīdzinot ar ilgtermiņa a/ģ un īstermiņa mazuļu a/ģ) - bērnu mainība visintensīvākā un augsts bērnu emocionālais traumatisms pēc aprūpētāja maiņas;
- darba specifika prasīs intensīvāku sadarbību ar speciālistiem un bērnu bioloģiskajām ģimenēm;
- vislielākā atlīdzība par pienākumu pildīšanu, kas tiktu izmaksāta arī laikā, kad ģimenē nav ievietoti bērni.

Atlīdzību izmaksā VSAA pabalsta veidā. Atlīdzības apjoms piesaistīts valstī noteiktai minimālajai darba algai un atkarīgs no vidējā audžubērnu skaita:

Atkarībā no ievietoto bērnu skaita:	Prop. no min algas	Atlīdzība
<i>minimālais garantētais (0 bērni)</i>	1,50	570
<i>vidēji 1 bērns</i>	2,00	760
<i>vidēji 2 bērni</i>	2,25	855
<i>vidēji 3 bērni</i>	2,50	950
<i>piemaksa par katru nākošo bērnu</i>	0,20	76

1. Īstermiņa mazuļu audžuģimenes

Mazuļiem no 0 - 3 gadiem, kuri zaudējuši vecāku gādību un nav iespējams nodrošināt ilgtermiņa aprūpes formu

- pagaidu ģimeniskas aprūpes forma līdz tiek atrasts pastāvīgas aprūpes risinājums (lēmuma pārskatīšana 1x3 mēnešos);
- aprūpes ilgums – no dažām dienām līdz max bērna 3 gadu vecumam;
- esošā mazuļu a/ģ var arī mainīt a/ģ statusu uz ilgtermiņa a/ģ;
- nodrošina mazo bērnu ievietošanas pārtraukšanu VSAC.

Nosacījumi:

- pēc pamatapmācības - specializēta papildu apmācība pirms statusa iegūšanas;
- vienam no vecākiem šī ir pilna laika nodarbošanās;
- max 2 mazuļi katrā ģimenē, iespēja rūpēties arī par brāļiem / māsām;
- motivējoša atlīdzība, sociālās garantijas, darba stāžs, apmaksāts atpūtas laiks 25h mēnesī (aizvieto aukle) un A/Ģ Aģentūras atbalsts.

1. Īstermiņa mazuļu audžuģimenes

- nepārtraukta pieejamība un gatavība uzņemt bērnus;
- no aprūpētāja viedokļa relatīvi smagāka (salīdzinot ar ilgtermiņa a/ģ) - mazuļu aprūpe ir intensīva, var būt nogurdinoša, iespējama mazuļu bieža mainība;
- darba specifika prasīs intensīvāku sadarbību ar speciālistiem un bioloģiskajām ģimenēm;
- lielāka atlīdzība par pienākumu pildīšanu, kas izmaksājama arī laikā, kad ģimenē nav ievietoti mazuļi. Paredzētā atlīdzība piesaistīta valstī noteiktajai minimālajai darba algai un atkarīga no aprūpēto bērnu skaita:

Atkarībā no ievietoto bērnu skaita:	Prop. no min algas	Atlīdzība
<i>minimālais garantētais (0 bērni)</i>	1,00	380
<i>vidēji 1 bērns</i>	1,50	570
<i>vidēji 2 bērni</i>	2,00	760
<i>piemaksa par katru nākošo bērnu</i>	0,20	76

2.priekšlikums - uzlabot finansiālo motivāciju un atbalstu esošajām un jaunajām a/ģ

Pamatojums:

- nepietiekams a/ģ skaits;
- esošā atlīdzība - 113 EUR (tā nav atkarīga no ģimenē ievietoto bērnu skaita), kas nav atbilstoša un samērīga ieguldītajam darbam;
- netiek nodrošinātas sociālās garantijas;
- nepieciešams paaugstināt sabiedrības interesi un palielināt prasībām atbilstošu un motivētu ģimeņu iespējas kļūt par a/ģ.

Priekšlikumi:

- palielināt atlīdzību par a/ģ pienākumu pildīšanu: 1) piesaistīt minimālajai darba algai; 2) diferencēt atkarībā no ievietoto bērnu skaita;
- nodrošināt sociālās garantijas visām a/ģ, kurās ievietoti bērni (darba stāžs, pensiju iemaksas utt.);
- samazināt max kopējo bērnu skaitu līdz 5, audžubērnu skaitu līdz 4.

Izstrādāti 3 atlīdzību modeļi

- maksimālais modelis - vēlamā atlīdzība ilgtermiņa a/ģ

Ilgtermiņa AĢ izmaksas: MAX modelis, EUR/mēnesī	Prop. no min. algas	Atlīdzība
<i>minimālais garantētais (0 bērni)</i>	-	-
<i>vidēji 1 bērns</i>	1	380
<i>vidēji 2 bērni</i>	1,5	570
<i>vidēji 3 bērni</i>	2	760
<i>vidēji 4 bērni</i>	2,25	855
<i>piemaksa par katru nākamo bērnu</i>	0,2	76

- 2 alternatīvi pārejas perioda modeļi, kamēr rasta iespēja palielināt atlīdzību līdz maksimālajam modelim:

Ilgtermiņa AĢ izmaksas: MIN-1 modelis, EUR/mēnesī	Prop. no min. algas	Atlīdzība
<i>minimālais garantētais (0 bērni)</i>	-	-
<i>vidēji 1 bērns</i>	0,5	190
<i>vidēji 2 bērni</i>	0,7	266
<i>vidēji 3 bērni</i>	0,9	342
<i>vidēji 4 bērni</i>	1,1	418
<i>piemaksa par katru nākamo bērnu</i>	0,2	76

Ilgtermiņa AĢ izmaksas: MIN-2 modelis, EUR/mēnesī	Prop. no min. algas	Atlīdzība
<i>minimālais garantētais (0 bērni)</i>	-	-
<i>vidēji 1 bērns</i>	0,75	285
<i>vidēji 2 bērni</i>	1	380
<i>vidēji 3 bērni</i>	1,2	456
<i>vidēji 4 bērni</i>	1,3	494
<i>piemaksa par katru nākamo bērnu</i>	0,1	38

Motivējoša atlīdzība, sociālās garantijas, darba stāžs, A/Ģ Aģentūras atbalsts, papildus atbalsts a/ģ, kas rūpējas par bērnu ar invaliditāti

Esošā situācija: katra pašvaldība nosaka pabalsta apjomu pēc saviem ieskatiem un iespējām, bet tas nedrīkst būt mazāks par valsts noteikto minimumu:

Bērna vecums	Pabalsta apmērs	Pabalsta apmērs, €
Līdz 7 gadu vecumam	25% no minimālās algas	95
No 7 gadu vecuma	30% no minimālās algas	114

- Reālie līdzekļi bērna uzturam ir ļoti atšķirīgi katrā pašvaldībā un būtiski pārsniedz noteikto minimumu, kas diskriminē bērnu iespējas tikt uzņemtiem a/g

Priekšlikums palielināt minimālo pabalstu mēnesī bērna uzturam:

Bērna vecums	Pabalsta apmērs	Pabalsta apmērs, €
Līdz 7 gadu vecumam	50% no minimālās algas	190
No 7 gadu vecuma	60% no minimālās algas	228

Esošā situācija: katra pašvaldība nosaka pabalstu apjomu pēc saviem ieskatiem un iespējām, līdz ar to tie ir ļoti atšķirīgi.

Priekšlikums:

Pabalsts	Īstermiņa AĢ	Mazuļu AĢ	Ilgtermiņa AĢ
Sākotnējais pabalsts Eur	200 x vietu skaits	300 x vietu skaits	200x vietu skaits
Ikgadējais pabalsts a/ģ Eur	400	400	300

- Pabalsts paredzēts bērniem nepieciešamo mēbeļu un aprīkojuma iegādei un atjaunošanai
- Sākotnējais pabalsts atkarīgs no vietu skaita a/ģ
- Ikgadējais pabalsts ir fiksēta summa a/ģ
- Īstermiņa krīzes un mazuļu a/ģ pabalstus maksātu valsts, jo tajās bērni biežāk varētu tikt ievietoti arī no citām pašvaldībām
- Ilgtermiņa a/ģ pabalstus maksātu pašvaldība

3.priekšlikums – izveidot vienotu, valsts finansētu audžuģimeņu atbalsta pakalpojumu sistēmu, ko nodrošinātu AĢ Aģentūru ieviešana

Aģentūras pamatuzdevums – sniegt atbalstu a/ģ, lai tā spētu nodrošināt bērna vajadzībām atbilstošāko aprūpi un veicināt a/ģ profesionālo attīstību un kvalitatīvu a/ģ pakalpojuma sniegšanu

Darbības principi:

- piesaiste konkrētai teritorijai (~50-70 km) un sadarbība ar šajā teritorijā dzīvojošām a/ģ
- aģentūru darbību var veikt dažādi tiesiskie subjekti saskaņā ar iepirkumu
- darbības pamatā plānotas līgumattiecības starp – a/ģ, aģentūru, pašvaldību un valsti
- pastāv vienots valsts apmaksāts atbalsta pakalpojumu grozs, kas ir vienlīdzīgi pieejams visām audžuģimenēm valstī

Aģentūras pakalpojumu grozs

- vietējo vajadzību apzināšana, a/ģ skaita un specializāciju plānošana
- a/ģ piesaiste
- a/ģ sagatavošana un izvērtēšana
- sociālais darbinieks
- psihologs – a/ģ un bērniem
- jurists
- tālākizglītība, profesionālā pilnveide un atbalsta grupas
- aukles pakalpojums (īstermiņa krīzes un mazuļu a/ģ)
- potenciāls atbalstīt arī aizbildņus un adoptētājus
- vietējās kopienas resursu piesaiste a/ģ atbalstam (transports, bērnu pieskatīšana, palīdzība ikdienas darbos, atbalsts a/ģ un bērnu pasākumiem, u.c.)

Iesaistīto pušu atbildības

Labklājības ministrija: aģentūru kvalifikācijas kritēriju izstrāde un apstiprināšana; akreditācija / sertifikācija; reģistra ieviešana un uzturēšana; metodiskā vadība; darbības uzraudzība; valsts budžeta līdzekļu izlietojuma kontrole; statistikas datu un Aģentūru darba analīze; a/ģ uzskaitē un reģistra uzturēšana

Pašvaldība

- **Bāriņtiesa:** pieņem lēmumu par a/ģ statusa piešķiršanu (pamats - apmācību vadītāju atzinumu par a/ģ); pārstāv a/ģ ievietotā bērna intereses (ir bērna likumiskais pārstāvis); atbild, lai konkrētās a/ģ aprūpe būtu vislabākajās bērna interesēs; pieņem lēmumu par bērna ievietošanu a/ģ un lemj par tālāko pastāvīgas aprūpes risinājumu; slēdz līgumu ar a/ģ par bērna aprūpi; ne retāk kā reizi gadā izvērtē a/ģ ievietotā bērna aprūpi un viņa tiesību ievērošanu; lemj par a/ģ statusa pārtraukšanu vai noņemšanu.
- **Sociālais dienests:** piedalās bērna individuālās attīstības plāna izstrādē ar Aģentūras sociālo darbinieku; sadarbojas un sniedz informāciju bāriņtiesai lēmuma pieņemšanai par bērna un ģimenes atkalapvienošanu vai pastāvīgas aprūpes risinājumu bērnam; strādā ar bērna bioloģisko ģimeni.

Aģentūru finansēšanas principi

- Finansējums tiek nodrošināts no valsts budžeta
- Finansējums tiek aprēķināts uz audžuģimeni (*neatkarīgi no bērnu skaita*)
- Aģentūras var nodarboties ar finanšu piesaisti, lai līdzfinansētu esošos un papildus a/ģ un bērniem nepieciešamos pakalpojumus
- Ir noteikta konstanta atbalsta pakalpojumu summa katram audžuģimenes veidam – īstermiņa, mazuļu un ilgtermiņa
- Pārējos bērnam nepieciešamos pakalpojumus (speciālistu konsultācijas, u.c.) kā līdz šim finansē pašvaldība

4.priekšlikums

Uzlabot esošo apmācību sistēmu, pilnveidojot sākotnējās un tālākizglītības apmācību kvalitāti.

Radīt iespēju vairāku apmācību programmu pieejai.

Programmas «AIRI vecākiem» piedāvājums.

➤ **A/ģ sagatavošanas programma:**

definēti kvalitātes kritēriji, lai radītu iespēju dažādu valsts finansētu apmācību programmu piedāvājumam

➤ **Specializētas apmācības:** īstermiņa mazuļu un krīzes a/ģ

➤ **A/ģ tālākizglītība:**

ievieš valsts finansētu ikgadēju tālākapmācību programmu, kura aptver tēmas (moduļus), kas nepieciešamas audžuvecākiem, kad bērns ir ģimenē; 16 h gadā ilgtermiņa un mazuļu a/ģ; 24 h gadā īstermiņa krīzes a/ģ

- Pilotprojekts Rīgas pašvaldībā
- Lat-Lit projekts Zemgalē (ja tiks apstiprināts)
- Pilotprojekts sadarbībā ar Labklājības ministriju kādā no pašvaldībām ārpus Rīgas

Pilns priekšlikumu teksts:

- līdz 8.jūnijam tiks iesniegts LM
- būs pieejams mūsu mājaslapā www.sosbernuciemati.lv

Ilze Paleja
ilze.paleja@sosbca.lv
www.sosbernuciemati.lv

